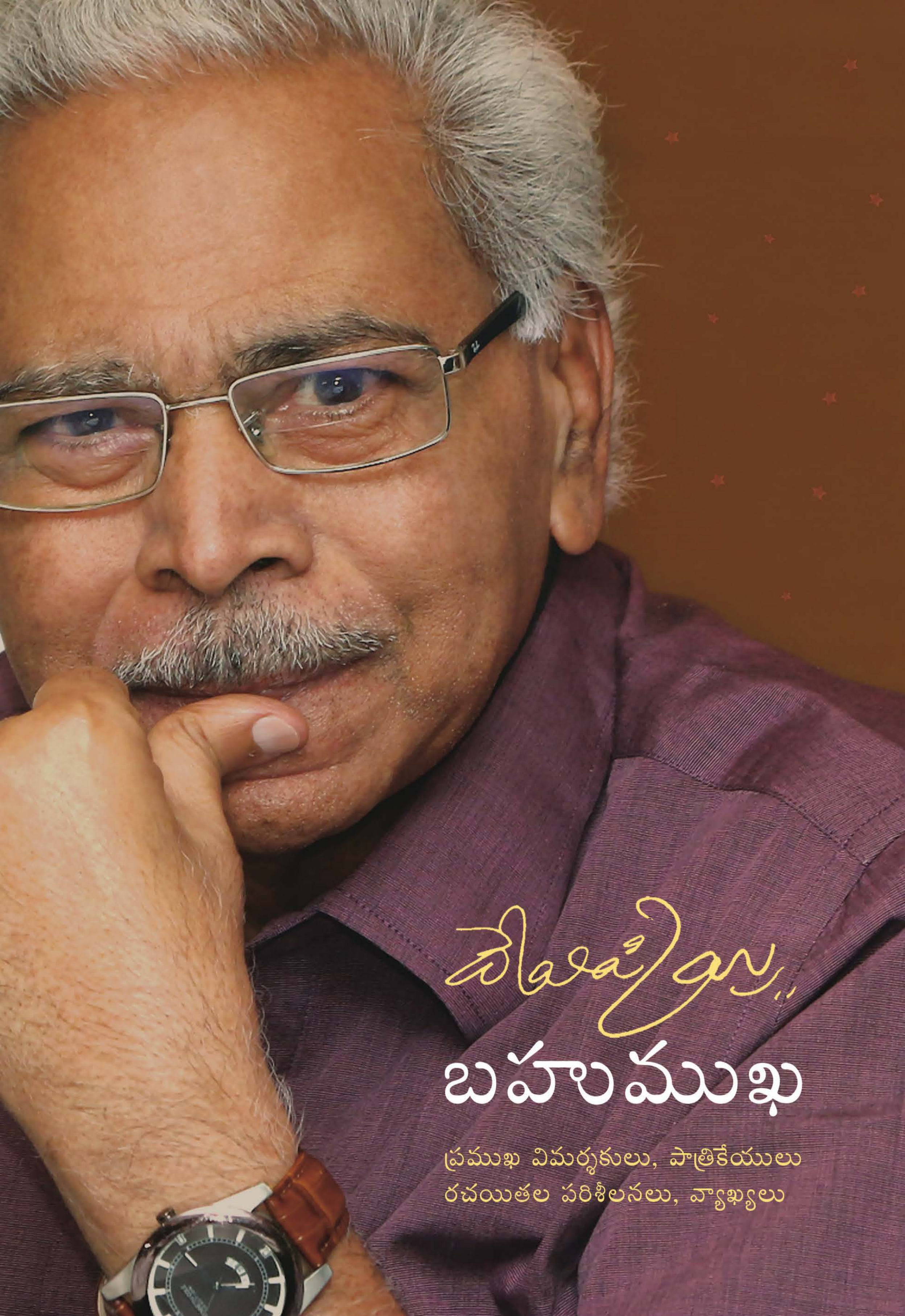

బహుముఖ

ప్రముఖ విమర్శకులు, పాత్రికేయులు
రచయితల పరిశీలనలు, వ్యాఖ్యలు

బహుముఖం...

ఒక మహానదిని గురించి...	– సీతారామ్	11
గురువుల నుంచి జ్ఞానం, ప్రజల నుంచి పాఠాలు.	దేవిప్రియ	15
‘గాలిరంగు’ మీద ‘కామెంటరీ’	– ఎ.బి.కె. ప్రసాద్	20
‘ఇం...కొకప్పుడు’ కవి ఆత్మకథ	– వరవరరావు	24
“కవిత ఉంది, వింటావా?”	– కె. శివారెడ్డి	32
అద్వితీయ మిత్రుడు దేవిప్రియ	– కొండుభట్ల రామచంద్రమూర్తి	35
యుద్ధం చేస్తూ శాంతిని కోరే కవి	– ఓల్గా	38
సెలయేరువంటి కవి దేవిప్రియ	– కె. శ్రీనివాస్	42
వానగాలి అల	– పాపినేని శివశంకర్	45
భయప్రాయంనుంచి లక్ష్యగానానికి!	– కల్లూరి భాస్కరం	49
దేవి అభిమానం అనుభవించాల్సిందే	– వాసిరెడ్డి నవీన్	55
ఆత్మీయ స్పర్శలాంటి అరనవ్వు	– వాహెద్	57
దేవుడు నిజంగా దేవుడే !	– జగన్నాథశర్మ	86
విస్మయావేశాల కవిత్వం	– ఖాదర్ మొహియుద్దీన్	91
బహుముఖ సంగమం	– మాడభూషి శ్రీధర్	94
సునిశిత కవి దేవిప్రియ	– బండ్ల మాధవరావు	97
మహోన్నత కవి దేవిప్రియ!	– యాకూబ్	100
గాలికి రంగులద్దిన దేవి	– వంశీకృష్ణ	105
దేవి ఆత్మకవిత ‘ఇం..కొకప్పుడు!’	– డా. రవూఫ్	112
మన కాలపు కవిదేవుడు దేవిప్రియ	– డా. ప్రసాదమూర్తి	115
ప్రజలతో నిర్మించబడిన కవి	– బాలసుధాకర మౌళి	119
కవిత్వంలో ‘తుఫానుతుమ్మెద’	– బి. తిరుపతిరావు	123
ఆసియాలో అగ్రశ్రేణి కవి	– రామతీర్థ	131

తాడి'కొండంత' కవి దేవిప్రియ!	– పెనుగొండ లక్ష్మీనారాయణ	135
కవిజర్నలిస్టు... జర్నలిస్టుకవి...	– పసునూరు శ్రీధర్‌బాబు	138
ఒక వాస్తవిక స్వప్నం	– దర్భశయనం శ్రీనివాసాచార్య	166
దేవిప్రియతో నా ఎన్‌కౌంటర్లు	– వరవరరావు	171
అసామాన్యుడు మా దేవిప్రియ	– ఓల్గా	180
కవన మహాశిల్పి దేవిప్రియ	– కె.ఎన్.వై.పతంజలి	183
షుక్రియా, దేవిప్రియా !	– ఎండ్లూరి సుధాకర్	186
కవిత్వంలో 'మరపురానివి'	– డా. విజయ్ కోగంటి	194
'నీటిపుట్ట' లాంటి దేవిప్రియ కవిత్వం!	– చేరా	205
సాహస ప్రియదేవి	– నగ్నముని	212
జ్ఞాపకాల సెలయేరు	– సి.యస్. రాంబాబు	215
దేవి 'ప్రియ' తరంగాలు	– పున్నా కృష్ణమూర్తి	217
ఆనాటి, మానాటి దేవిప్రియ	– జింబో	219
ఆయన ఒక నిశ్శబ్దస్వాప్నికుడు	– శిలాలోలిత	221
అసాధారణ కవి	– నందిగం కృష్ణారావు	224
వ్యంగ్యప్రియ 'దేవి'	– మృణాళిని	225
సినీ దేవి 'ప్రియ' దర్శనం	– కాకరాల	230
తెలుగుకు ఉర్దూ షేర్ల పదును!	– సామల సదాశివ	236
నిరుపమాన రూపకాలు	– డాక్టర్ జె.భాగ్యలక్ష్మి	238
కవితాసముద్రం ఒడ్డున నిలబడి...	– జి. శ్రీరామమూర్తి	247
కవిత్వ రహస్యాలు తెలిసిన కవి	– నలిమెల భాస్కర్	250
అంతర్ముఖీనత ఆయన ప్రత్యేకత	– అఫ్సర్	255
మెత్తని పదజాలం... పదునైన భావజాలం	– జ్వాలాముఖి	260
కాలమిస్టుగా నాకు 'అమ్మచెట్టు'	– సి. వెంకటేష్	269
చిన్నపత్రికలకి కొండంత అండ	– బైస రామదాసు	271
స్నేహానికి మరోపేరు !	– స్మైల్	273
అతి నాజూకైన కవి	– గుడిహాళం రఘునాథం	274
దేవిప్రియది ఒక విశిష్టధార!	–ఎన్. వేణుగోపాల్	275
ప్రసార మాధ్యమాల ప్రవక్త	–సుధామ	280
దేవిప్రియ ఓ తుఫానుతుమ్మెద	– సీతారామ్	288
ఒకే ఒక్కడు దేవిప్రియ!	– హరిశంకర్	290

కల్తీలేని కవిత్వం!	– జగన్	292
సూర్యసమానుడు దేవిప్రియ	– శాతవాహన అనబడే షేక్ గులాంగౌస్	295
ప్రియ బాంధవ్యం	– బి.కె. ఈశ్వర్	297
రాగప్రియ – దేవిప్రియ	– ధవళ సత్యం	300
ఆ ఇద్దరూ	– డాక్టర్ కె. ఉమారాణి	305
కవిత్వంగా జీవించిన దేవిప్రియ	– రమణజీవి	307
'రన్నింగ్ కామెంటరీ'		309
తెలుగు జర్నలిజం ఆధునిక యుగకర్త	– ప్రొఫెసర్ ఘంటా చక్రపాణి	311
ఆయన చెప్పుచేతల్లో తెలుగు శబ్దం	– ఖాదర్ మొహియుద్దీన్	313
రన్నింగ్ కామెంటరీ దశాబ్దాలు	– కె. శివారెడ్డి	315
అనిరత సాధ్యత సాధించాడు	– కె. శ్రీనివాస్	317
ఇది దేవిప్రియ భారతం !	–ప్రొఫెసర్ ఎండ్లూరి సుధాకర్	319
పాత పదాలకు కొత్త అర్థాలు	– చేరా	324
ఇంటర్వ్యూలు		339
నా కవిత్వాన్ని నేను స్పృహతో కాపాడుకున్నాను!		
– గోపాలకృష్ణ, ఖాదర్‌మొహియుద్దీన్, ప్రసాదమూర్తి : సమన్వయకర్త పి.ఎస్. రాంబాబు		341
నేనొక చెట్టునైతే – దేవిప్రియ	– కృష్ణుడు	366
తడి ఆరని ప్రేమకావ్యం !	– గంగాధర్ వీర్ల	373
రచన అనేది పని కాదు, పనితనం	– దర్భశయనం శ్రీనివాసాచార్య	377
బతుకుదారిలో....		
దేవిప్రియ బతుకుదారిలో.....		387

English Section :

Knowledge from Teachers ! Lessons from People!	- Devipriya	395
An ode to Intimate Poetry	- Srivathsan Nadadhur	399
Verse Vignettes of a Velocity poet	- Jagadhathri	402
Devipriya is right into the 21st Century	- Dr. Ayyappa Paniker	404
The moving finger writes...	- Shanti Nanisetti	407
I have two aidens now !	- Sammu (Samatha)	411
From an Immaculate daughter...!	Dr. P. Neelima	412
Dad - The light of my life and the beat of my heart!	- Iva	413
Devipriya for me - Ignites, Inspires, and Instructs !	- Amith	414
ఊపిరిసలపని ఉద్వేగంతో....	దేవిప్రియ	415

సీతారామ్

ఒక మహానదిని గురించి...

"నా రేపటి లోకం
ఈనాటి కల్పనలోనే
ఇమిడి ఉంది"

అని ఎంతో స్పష్టంగా దృక్పథ బలంతో గుర్తించిన కవి దేవిప్రియ. ఈ గుర్తించటంతోటే ఆగిపోకుండా నేటిదాకా రేపటి లోకం కోసం వర్తమాన కల్పనను కొనసాగిస్తూనే ఉన్నారు. ఒక అర్ధశతాబ్దంపాటు తెలుగు సాహిత్యం, సంస్కృతి, చరిత్ర, సంగీతం, సినిమా, జర్నలిజం లాంటి నిత్య సవాళ్లు ఎదుర్కోవలసి వచ్చిన రంగాలలో సమున్నత సృజనశీల వ్యక్తిత్వాన్ని సముదాత్తంగా నిలుపుకున్న కవి దేవిప్రియగారే.

దేవిప్రియ గురించి సంక్షిప్తంగా చెప్పడం సాధ్యం కాదు. విస్తృతంగానే మాట్లాడాల్సి ఉంటుంది. ఆయన రాసిన 'అమ్మచెట్టు' కవిత్వంనుండి 'ఇం…కొకప్పుడు' దాకా నిర్మించి ఇచ్చిన రూపకాల రహదారులను, సామాజిక, రాజకీయ సంవేదనలను, కూర్చిపెట్టిన సిమిలీల సాగరాలను, వెలిగించి ఇచ్చిన దీప్తి చైతన్యాలను సతతమూ గుర్తుకు తెచ్చుకోవలసిందే. నిత్య పరిణామశీలమైన కాలగతిలో దేవిప్రియ కవిత్వం ఒక ప్రధానమైన పాయగాకాక ఒక మహానదిగా ప్రవహిస్తూ వచ్చిందన్న సంగతి ఇప్పుడిప్పుడే తెలుగు సాహిత్యం గ్రహించగలుగుతూ ఉన్నది. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు వచ్చిందనికాక నిజంగానే దేవిప్రియ రాసిన కవిత్వం పలువిధాల తెలుగు కవిత్వ వస్తు, రూప, దృక్పథ పరిణామ చరిత్రకు సాక్షీభూతంగా నిలుస్తున్నది.

తెలుగు సాహిత్యం లేదా కవిత్వరంగానికి ఒక వదలని జాడ్యం ఉంది. అదేమిటంటే ఏ కవినిగురించీ సమగ్రంగా విశ్లేషించుకోలేకపోవటం, స్థాన స్థితి గతులను కచ్చితంగా నిర్ధారించుకోలేకపోవటం. ఈ జాడ్యానికి దేవిప్రియకూడా బాధితమయ్యారు. తాను ప్రధానంగా పని చేసింది పత్రికారంగం అయినప్పటికీ, వివిధ

ఎ.బి.కె. ప్రసాద్

'గాలిరంగు' మీద 'కామెంటరీ'

పాటనూ, మాటనూ మోసుకెళ్ళే శక్తికూడా గాలిదే. అంటే అన్యాయాలపైన, అక్రమాలపైన గళం విప్పగలిగే మనిషికి కావలసిన శక్తీ, ఇంధనమూ కూడా గాలిలోనే ఉన్నాయి. ఏటినీ నీటినీ నిలబెట్టేవాడికీ, నిప్పునికూడా నీటిలో మండించే వాడికీ, ఏనుగుని తొండంమీద నడిపించేవాడికీ, ఎవరెస్టు పర్వతాన్ని చపాతీలా చాప చుట్ట గలిగిన వాడికీ, నీవూ నేనూ ఎవరూ చేయలేని పనులు చేయడానికి సంకల్పించిన వాడికీ గాలికి రంగులద్దడం, ఆ రంగులను మనకు చూపడం పెద్ద పనా?

'నీ పెదవులు నీవి- మాట్లాడు/ నీ నాలుక నీది - మాట్లాడు
నిటారైన నీ శరీరం నీది-మాట్లాడు/ నీ ఆత్మ ఇప్పటికీ నీదే- మాట్లాడు మరి!
నీకున్న వ్యవధి స్వల్పకాలమే- అందుకే మాట్లాడవయ్యా!
సత్యం ఇంకా బతికే ఉంది- అందుకే చెప్పేసెయ్!
నీవేం చెప్పాలనుకున్నావో- అదంతా ....."

- ఫైజ్ అహ్మద్ ఫైజ్ ('భారత ఉపఖండ చరిత్ర' నుంచి)

ఈ సందేశాన్నీ, ఈ ఉద్దీపననీ ఒంట పట్టించుకున్న, ఆధునిక తెలుగు కవితా క్షేత్రపు అగ్రశ్రేణి కవి దేవిప్రియ. 'గాలిరంగు' ఆయన సృజనే. ఈ కవితా సంపుటికి కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం లభించడం ఆలస్యమైందే కానీ, అబ్బురమైనదేమీ కాదు. స్వేచ్ఛాప్రియులు ఎవరైనా త్యాగనిరతిని వదులుకోలేరు. తమ బాధాతప్త హృదయాలకు దారిద్ర్యమే బహుమానంగా వచ్చినా వెనుదీయరు. అలాంటి వ్యక్తిత్వం దేవిప్రియ సొంతం. కవిత్వంమీద ఆయన ముద్ర అలాంటిదే. రాజకీయ, సామాజిక, ఆర్థిక, తాత్త్విక కారణాలెన్నింటినో ఈ కవి శ్వాసించాడు. వాటికి స్పందించాడు. తనదైన దృక్కోణాన్ని కోల్పోకుండా దేవిప్రియ చేసిన అక్షర చాలనమే 'గాలిరంగు.'

దేవిప్రియ ఒకే కార్యక్షేత్రానికి పరిమితం కాలేదు. కవిత్వంతోపాటు కథ, పత్రికారచన, చలనచిత్రాలు, చిత్రానువాదం ఆయన కలానికి పరిచయాలే. నేను సంపాదకునిగా పనిచేసిన 'ఆంధ్రప్రభ', 'ఉదయం' దినపత్రికలలో తొలిసారి (1982 నుంచి) రాజకీయాలమీద నిత్య వ్యంగ్య వ్యాఖ్యాన ప్రక్రియను ప్రారంభించినవాడు దేవిప్రియ. అదే 'రన్నింగ్ కామెంటరీ.' దీనికి వ్యంగ్యచిత్రం కూడా తోడై తెలుగు పత్రికారంగంలో వినూత్న పోకడగా అవతరించింది. పరిశోధనాత్మక జర్నలిజానికి ఒజ్జబంతిగా అవతరించిన 'ఉదయం'లో 'సంతకాలు' శీర్షికనుకూడా దేవిప్రియ రమణీయంగా నిర్వహించాడు. తెలుగువారైన పలువురు ముస్లిం కవులకు ఆయన మార్గదర్శకుడు. ఈ కవులంతా 'వెతల మైదానంలో' జీవిస్తూకూడా తమ 'తనాన్ని', వ్యక్తిత్వాన్ని సమున్నతంగా నిలబెట్టుకున్నవారే. ఎంతగా ప్రణయ శృంగార కవిత్వానికి ఆకర్షితుడైనప్పటికీ గాలిబ్ ఒక జీవన సత్యాన్ని ఆవిష్కరించకుండా మాత్రం తప్పించుకోలేకపోయాడు. 'మనిషి బాధ చైతన్యానికి నిదర్శన'మని చెప్పాడాయన. మరో మహాకవి ఖలీల్ జిబ్రాన్ మానవాళి వ్యథార్త జీవిత యథార్థగాథను ఆవిష్కరిస్తూ ఇలా అన్నారు, 'మీ కోసం పాడాను కానీ మీరు నర్తించలేదు/ మీ ముందు రోదించాను కానీ మీరెవరూ స్పందించలేద'ని. ఇందుకు కారణం – 'స్పందించలేకపోవడానికి కారణం – మీ ఆత్మలు ఆకలి బాధతో విలవిలలాడడమూ, 'మీ హృదయాలు దాహంతో ఎండిపోవడమూ' తప్ప మరేమీ కాదంటారాయన. 'మానవ జీవితం మృత్యువుకన్నా బలహీనమైతే/ మృత్యువు సత్యానికన్నా బలహీనం కదా!' అన్న మహోన్నత కవి ఖలీల్ జిబ్రాన్. ఈ తాత్త్విక చింతనకు చెందిన దేవిప్రియ కవితా సంపుటి 'గాలిరంగు' కూడా ఆ కోవలోనే జీవన సత్యాలను విప్పిచెప్పింది. అసలు 'గాలిరంగు' అన్న పదబంధమే ఒక వైచిత్రి.

గాలికి వాసన సంగతేమో కానీ, రంగూ రుచీ ఉంటాయా! ఉంటాయనే అంటాడు దేవిప్రియ. ఎలా? మనిషి ఆయువు ప్రాణవాయువు. కానీ ప్రాణవాయువును పీల్చినవారంతా మనుషులుగా బతకడం లేదు. మనుషులుగా ఉండడం లేదు కూడా. మనిషితనాన్ని అడ్డంపెట్టుకుని అడ్డదారులలో జొరబడేవారూ ఉన్నారు. సుగంధాలనూ, దుర్గంధాలనూ గాలే మోసుకురాగలదు. శ్రేష్ఠమైన పైరగాలీ, దుర్భరమైన పడమటి గాలీ, కొండగాలీ, అడవిగాలీ కూడా నిజమే. పాటనూ, మాటనూ మోసుకొచ్చే శక్తికూడా గాలిదే. అంటే అన్యాయాలపైన, అక్రమాలపైన గళం విప్పగలిగే మనిషికి కావలసిన శక్తీ, ఇంధనమూ కూడా గాలిలోనే ఉన్నాయి. కాబట్టే గాలికీ రంగులు వేస్తానని ఈ కవి భావన. గాలికి అతడు వేసే రంగు ఎరుపా, తెలుపా, చిలకపచ్చా, ఆకుపచ్చా? ఆ రంగులు ఏవైనా, గాలిబ్ అన్నట్టు, 'మల్లెలు, గులాబీలు, చంపకవల్లులు పూస్తాయి. కానీ వసంతం రాకను ప్రకటించేవి రంగులే!" కానీ దేవిప్రియ 'గాలిరంగునైనా ఊహించగలనుగానీ/ రానున్న రేపటి రూపే చూపుకందడంలేద'ని ఆక్రోశించాడు.

వరవరరావు

'ఇం...కొకప్పుడు' కవి ఆత్మకథ

దేవిప్రియ 'ఇం...కొకప్పుడు – ఇప్పటి కవిత్వం' ఆయన ఆత్మకథ. స్వీయ చరిత్ర అనవచ్చుకానీ అందులో వేదాంత చర్చ (స్థవనీయ సృష్టి, పేజి 87 అగ్నిశంశ్య, పేజి 102 వంటివి) కూడ ఉంది. కనుక కాసేపు అట్లాగే చూద్దాం. వేదాంతం ఉంది. వైదికం కాదు. వేద అంతం. తెలుసుకోవాల్సింది తెలిసిన దగ్గరికి చాలునన్న తృప్తి. జీవితం అర్థమైందన్న తృప్తి. దర్భశయనం శ్రీనివాసాచార్య విపుల అవతారికలో ఆయనను 'అపురూపధ్యాని' అన్నాడు. 'పైగంబరకవి'గా ప్రారంభమై మళ్లీ పరిణత పైగంబరుడుగా రూపొందిన ప్రయాణం దేవిప్రియది.

'ఒక్కోసారి, నాలోపలి ఈ రీవైండ్–పాజ్–ప్లే–బటన్‌లు లేకపోయినట్టయితే యేమైవుండేదా అని ఆశ్చర్యపోతుంటాను. అప్పుడప్పుడు, నేనిప్పుడిప్పుడు అరణ్యాలలో, ఆకాశాలలో, సముద్రగర్భాలలో, పాతాళమార్గాలలో ప్రయాణిస్తున్నాననిపిస్తుంది. నా సహజ జీవన చేతనలో శాశ్వత ద్వైదీభావన సంశయమేమీ నేను అనుభవించడం లేదా అంటే, లేదని చెప్పలేను. ఒక అనియంత్రిత మధనక్రియ యేదో లోలోపల జరుగుతున్నట్టు నాకు లీలగా స్ఫురిస్తుంది. అది ఆత్మదర్శనమో, ఆత్మావిష్కరణమో, అంతరాత్మతో ఆగి ఆగి జరుగుతున్న నిరంతర సంభాషణమో.'

అరవై ఆరేళ్ల జీవితంలో అందరు కష్టజీవుల బతుకుల వలెనే ఆయన ఆత్మకథ 'ఒక ఎండ కథ' – పేజి 141 (మరుపురానివి కొన్ని, పేజి 119 అరవై అయిదు, పేజి 122)గా ప్రారంభమైంది. జాషువా తాత్విక ఎత్తుగడతో తన కథ చెప్పడం ఇట్లా ప్రారంభిస్తాడు.

ఈ ఎండలోనే కదా
లేలేత చర్మం ఎర్రగా కందిపోతుంటే నేను
వినుకొండ చెట్లమీద కోతి కొమ్మచ్చి లాడింది.

అమ్మ ఏడుపు చూడలేక తప్పిపోయిన తమ గేదె కోసం తాడికొండనుంచి నంబూరుదాకా సుతిమెత్తని అరికాళ్లతో చెప్పులు లేకుండా తిరిగి గాలించింది.

ఈ ఎండలోనే కదా
నాన్న నాకు వదిలేసిన ఇంగ్లండు ర్యాలీ సైకిల్ మీద
గుంటూరు హిందూ కాలేజీ హైస్కూలుకి
చెమటలు కారుతూ చక్కర్లు కొట్టింది

ఈ ఎండలోనే కదా
లేమల్లె పొగాకు కంపెనీలో నుదురు తుడుచుకునే
తీరికకూడా లేకుండా బేళ్ల తూకం లెక్కలు రాసింది

.... వంద రూపాయల జీతం కోసం వేకువనే లేచి ఆర్‌టిసి బస్సులో హైదరాబాద్ నుంచి సదాశివపేట బస్టాండు నిర్మాణ స్థలానికి అర్థాకలితో వగర్చుకుంటూ వెళ్లి వచ్చింది.

మద్రాసు పాండీ బజారులో పస్తులతో కలిసి పాడుకుంటూ పాదయాత్రలు చేసింది.

ఎయిర్ కండీషనర్లూ, ఎడతెగని విమానయానాలూ తన బతుకులో ప్రవేశించ డానికి ముందు ఎండలో మెరిసే నీడలలో మెదిలే జనం మధ్యనే బతుకు పోరును అభ్యాసం చేశాడు దేవిప్రియ. జర్నలిజం దాహంతో తాడిశెట్టి ఆంజనేయులు ప్రెస్ చుట్టూ కాలేజీ ఎగగొట్టి కాలినడకన ప్రదక్షిణలు చేశాడు. కవిత్వ సభల సందడిలో పడి పరీక్ష మానేసి విజయవాడ వెళ్లి శ్రీశ్రీతో కరచాలనం చేసి వచ్చాడు.

పసిపిల్లలకి పిడికెడు మెతుకుల కోసం మూసీ నగరంలో సొమ్మసిల్లుతూ వెతుకు లాడాడు. విలువల కోసం ఆయాచిత భద్ర జీవితకలశాలను కాలదన్ని ముళ్ల కిరీటాలను స్వచ్ఛందంగా ధరించి సగర్వంగా తిరిగాడు. ధిక్కారాన్నీ ప్రశ్ననీ కౌగిలించు కుని బానిససౌఖ్యాలమీద తిరగబడ్డాడు. తన షరతులమీద తాను బతకడానికి పలు విద్యల ఇంద్రచాపాన్ని ఎక్కుపెట్టి ఒక లోకనీతిని సవాల్ చేసి నిలిచాడు.

తొలుత సినిమా రంగంలో అనిశెట్టి సుబ్బారావు దగ్గర కొంతకాలం పని చేయడంతో ప్రారంభించి జర్నలిజంలో స్థిరపడ్డాడు. ఎమర్జెన్సీలో 'ప్రజాతంత్ర'లో కవిత్వం పేజీ కోసం, శ్రీశ్రీ, 'అనంతం', కమలాదాసు జీవిత చరిత్ర కోసం ఎడిటర్‌గా ఆయన గుర్తుండిపోతాడు. అంతే ఇదిగా తెలుగు దినపత్రికల ముఖపత్రం దిగువన ఆయన ప్రవేశపెట్టి రెండున్నర దశాబ్దాలు నిర్వహించిన రాజకీయ వ్యాఖ్యానం 'రన్నింగ్ కామెంటరీ' దేవిప్రియ ట్రేడ్‌మార్క్‌గా నిలిచిపోతుంది.

కొండుభట్ల రామచంద్రమూర్తి

అద్వితీయ మిత్రుడు దేవిప్రియ

నా చిరకాల మిత్రులలో అతిముఖ్యుడూ, అత్యంత ఆత్మీయుడూ, అద్వితీయుడూ మా ఖాన్‌సాబ్. పరస్పరం కలుసుకోవడానికి ముందే చిగురించిన స్నేహం మాది. నేను బెంగుళూరులో 'ఆంధ్రప్రభ' దినపత్రికలో పని చేస్తున్న రోజుల్లోనే (1970 దశకం) దేవిప్రియ 'ప్రజాతంత్ర' సంపాదకుడు. చిన్న వయస్సులోనే సంపాదక పీఠాన్ని అధిష్ఠించిన ప్రతిభాశాలి. జర్నలిజం వృత్తిజీవితం ఆరంభదశలో నాకు క్రీడలంటే మక్కువ. 'ప్రజాతంత్ర'లో ఆటలపైన ఒక కాలమ్ 'క్రీడి' అనే కలం పేరుతో రాయడానికి అవకాశం ఇచ్చారు. ఆ వ్యాసపరంపర చాలా మాసాలు నడిచింది.

కంఠీరవా స్టేడియంలో క్రికెట్ మ్యాచ్‌లు చూసేవాడిని. లేట్‌కట్ బ్యాట్స్‌మన్, సునీల్ గావస్కర్ చెల్లెలి భర్త గుండప్ప విశ్వనాథ్ ఇంటికి వెళ్ళి ఇంటర్వ్యూ చేశాను. ఫుట్‌బాల్ మాంత్రికుడు పీలేపైన రాసిన వ్యాసం ఇప్పటికీ గుర్తుంది. ఇటీవల రష్యాలో ముగిసిన ప్రపంచ ఫుట్‌బాల్ పోటీలు జరిగినంత కాలం కళ్ళలో పీలే మెదులుతూనే ఉన్నాడు. 'ప్రజాతంత్ర'లో కాలమ్ ఆరంభించిన తర్వాత చాలా కాలానికి నేనూ, దేవిప్రియ హైదరాబాద్‌లో కలుసుకున్నాం. అంతవరకూ మాకు కామన్ ఫ్రెండ్ నండూరి పార్థసారథి ద్వారా విషయాలు తెలిసేవి. 'ఉదయం'లో మా సాన్నిహిత్యం పెరిగింది. ఒకరినొకరం 'ఖాన్‌సాబ్' అంటూ ప్రేమగా పిలుచుకోవడం అప్పటినుంచే. మార్క్సిస్టు పార్టీ అగ్రనాయకుడు పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య అస్తమించినప్పుడు ఆయన పార్థివకాయానికి ఇద్దరం కలసి నమస్కరిస్తున్నప్పటి ఫోటో ఇప్పటికీ పదిలంగా ఉంది. సుందరయ్యపైన ఖాన్‌సాబ్ రాసిన రన్నింగ్ కామెంటరీని ఎన్నటికీ మరిచిపోను. మార్క్సిస్టుపార్టీ కార్యాలయంలో గోడమీద రాసుకున్నారు.

దేవిప్రియ గొప్ప పాత్రికేయుడు. అంతకంటే గొప్ప కవి. అంతకంటే గొప్ప ప్రేమాస్పదుడు. భార్యనూ, పిల్లల్ని అంత గాఢంగా ప్రేమించిన మరొక వ్యక్తి నాకు కనిపించలేదు. అర్ధాంగి రాజేశ్వరి మరణం తాలూకు విషాదంనుంచి ఇప్పటికీ పూర్తిగా

కోలుకోలేదు. తల్లి, తమ్ముడు చనిపోయినప్పుడు అనుభవించిన వేదనను కవితలద్వారా సమాజంతో పంచుకున్నారు. స్నేహితులతో అనుబంధం జీవితపర్యంతం కొనసాగుతుంది. తాత్కాలికం అనే మాట దేవిప్రియ నిఘంటువులో లేదు. పైపైన మాట్లాడటం తెలియదు. హృదయపూర్వకంగా మనుషులను ప్రేమించడం తెలిసిన మనిషి. ఒకరి గురించి ఆగ్రహంతో, ద్వేషంతో మాట్లాడగా నేను వినలేదు.

రాజకీయంగా, సామాజికంగా గట్టి అభిప్రాయాలు ఉన్నప్పటికీ వాదులాడుతూ ఎన్నడూ కనిపించలేదు. తనచుట్టూ సమాజంలో జరుగుతున్న పరిణామాలను మనసుకు పట్టించుకుంటూ, నిర్దిష్టమైన నిర్ణయానికి రావడం సహేతుకమైన ప్రక్రియ. తన అభిప్రాయాలను 'రన్నింగ్ కామెంటరీ'లో సూటిగా, కవితాత్మకంగా, బలంగా చెప్పడంవరకే తన బాధ్యత. ఇతరులతో వాదించి వారిని ఎట్లాగైనా ఒప్పించాలనే పట్టింపు లేదు. భిన్నాభిప్రాయాన్ని గౌరవించే సంస్కారం ఉంది. సామరస్యమే జీవనవేదం. కఠోరవాస్తవికత తెలియకముందు మనలో చాలామంది సమసమాజం సాధ్యమనే భ్రమలో బతికినవాళ్ళమే, యధాతథవాదులతో సంఘర్షించిన వారమే. కాలక్రమంలో అనుభవం నేర్పిన పాఠాలు నేర్చుకుంటూ అభిప్రాయాలు మార్చుకుంటూ, కొండొకచో ఒదిగిఉంటూ ప్రయాణం సాగిస్తున్నప్పటికీ మౌలిక విలువల విషయంలో రాజీ వీసమెత్తయినా లేదు. దేవిప్రియ చెంతకు అనేక అవకాశాలు వెతుక్కుంటూ వచ్చాయి. చిన్నతనంలోనే శ్రీశ్రీవంటి మహాకవుల సాంగత్యం అబ్బటం సామాన్యమైన విషయం కాదు. గుంటూరునుంచి నేరుగా మద్రాసు వెళ్ళడం, పినిసెట్టితో అనుబంధం కారణం కావచ్చు. శ్రీశ్రీవంటి ఆరాచకవాదితో సుదీర్ఘంగా ఆత్మకథ రాయించడం మరెవ్వరికీ సాధ్యంకాని మహత్కార్యం. హైదరాబాద్‌లో కొండంత అండగా నిలబడి దేవిప్రియ, రాజ్యలక్ష్మిల వివాహం జరిపించిన ఆత్మబంధువు కవి శివారెడ్డివంటి మంచి స్నేహితులు దొరకడంకూడా అదృష్టమే. సుప్రసిద్ధ సినీదర్శకుడూ, సృజనశీలీ నర్సింగరావుతో, ప్రముఖ వాగ్గేయకారుడూ, యుద్ధనౌక గద్దర్‌తో బలమైన స్నేహబంధం మరో పార్శ్వం. మాభూమి, రంగులకల వంటి సినిమాలకు స్క్రిప్టు, పాటలు రాయడం, గద్దర్‌పైన డాక్యుమెంటరీ నిర్మించడం, కవిత్వంలో కొత్త శిఖరాలు తనదైన మార్గంలో అలవోకగా అధిరోహించడం దేవిప్రియ అపారమైన ప్రతిభకూ, బహుముఖప్రజ్ఞకూ నిదర్శనం. వర్తమాన పరిణామాలను అధ్యయనం చేస్తూనే పాతాళంలో ఏమి జరుగుతోందో, ఆకాశానికి ఆవల ఏమి జరగబోతోందో ఊహించగల మేధాశక్తి, హృదయ వైశాల్యం ఉన్న కవి, రచయిత ఆయన. ప్రతి వాక్యాన్నీ ఒక కావ్యంగా మలచగల అశేషప్రజ్ఞ ఆయన సొంతం. 'ఉదయం'లో చూశాను. 'హెచ్‌ఎంటీవీ'లో గమనించాను. 'అమ్మచెట్టు'నుంచీ చూస్తున్నాను. పొద్దుటే ఆఫీసుకు వచ్చి, ఆ పేపరూ, ఈ పేపరూ తిరగేసి, టైమ్, ఇండియా టుడే దగ్గరనుంచి అన్నిరకాల మ్యాగజైన్లూ చదివేసి, తన దగ్గరికి వచ్చినవాళ్లతో కబుర్లు చెప్పి, రానివాళ్ళకు ఫోను చేసి అనేక విషయాలు

కల్లూరి భాస్కరం

భయప్రాయం నుంచి లక్ష్యగానానికి!

కవిత్వం, సంగీతం, ముఖ్యంగా శాస్త్రీయసంగీతం బాహ్యప్రపంచానికి చెంది నట్టు కనిపిస్తూనే చెందని ప్రపంచాలు. కవులు, సంగీతకారులు బాహ్య ప్రపంచంలో ఉంటున్నట్టు కనిపిస్తూనే వాళ్ళ ప్రపంచంలో వాళ్ళు ఉంటారు. ఆ ప్రపంచంలోకి వెళ్ళదలచుకున్న ఇతరులకు చాలా తర్ఫీదు కావాలి. బాహ్యమైనవి పక్కకు తోసేసి పూర్తిగా నిమగ్నమయ్యే నిష్ఠ కావాలి. రెండు ప్రపంచాల మధ్య అలవోకగా రాకపోకలు సాగించగల నేర్పు కావాలి. బాహ్యప్రపంచం వచనం. అందులో తర్క వితర్కాలు, హేతునిర్హేతుకాలు, వాద ఉపవాదాలు, యుద్ధాలు, సుఖదుఖ్ఖాల గట్లు ఒరుసుకుంటూ ప్రవహించే మానవజీవితాలు, ఆ జీవితాల గురించిన చరిత్రలు, సమాచారాలు, నిన్నటి భగ్నపథకాలు, రేపటి స్వప్నప్రణాళికలు ఉంటాయి. అది జ్ఞానప్రపంచం. జ్ఞానాన్ని నిరంతరాయంగా వడగట్టి సిద్ధంచేసే ప్రపంచం. ఇలాంటి బాహ్యవచనప్రపంచంలో కూరుకుపోయిన వాళ్లకు కవిత్వ, సంగీతప్రపంచాలలోకి అడుగు పెట్టడానికి చాలా సంసిద్ధత కావాలి. కదలని నిష్ఠ, చెదరని నిమగ్నత కావాలి. ఆ ప్రపంచాలలో తనను తాను లయం చేసుకునే రసాయనికత కావాలి. అది ఒక్కోసారి కొందరికి జీవితకాల నిరీక్షణ అవుతూ ఉంటుంది.

దేవిప్రియ పత్రికారచయితగా బాహ్యవచనప్రపంచానికి చెందినవారు. అదే సమయంలో కవిగా కవిత్వప్రపంచంలోకి అవలీలగా వెళ్లగలిగి, ఉండగలిగినవారు. ఆ విధంగా ఆయన ఉభయప్రపంచజీవి.

...

'రన్నింగ్ కామెంటరీ' కవిగా ఎనభై దశకం నాటికే ఆయన తెలుసు. ఆ తర్వాత కవిగానూ తెలుసు. వ్యక్తిగత పరిచయం మాత్రం తొంభై దశకం చివరిలోనే. తను 'ఆంధ్రప్రభ' కార్యాలయానికి తరచు వచ్చినప్పుడు జి. శ్రీరామమూర్తి (నిజం)

గారితో కలసి కొన్ని ఇష్టాగోష్ఠులు, కొన్ని సాహిత్యం కబుర్లు, కొన్ని ఛలోక్తులు. ఆ గూటినుంచి నేను ఎగిరిపోయాక అనుకోకుండా ఎప్పుడైనా ఎక్కడైనా కలవడం. ప్రతిసారీ చెవిని కాకుండా హృదిని తాకే ఆత్మీయమైన పలకరింపు.

తన సమకాలీన సంపాదకులు దేవిప్రియపై అసూయ చెందడానికి ఒక కారణం ఉంది. అది, శ్రీశ్రీ ఆత్మకథను 'అనంతం' పేరుతో తను సంపాదకుడిగా ఉన్న 'ప్రజాతంత్ర'లో ప్రచురించడం! శ్రీశ్రీ రచనలను ప్రచురించే అవకాశం, ఆయనతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరిపే అవకాశం ఆయన సమకాలీన సంపాదకులకు ఎందరికో కలగలేదు. ఈ యుగం నాదన్న ఒక మహాకవి ఆత్మకథను ప్రచురించే అవకాశం కలగడం చిన్న విషయం కాదు. ఆ కవితోపాటు తననుకూడా చారిత్రిక స్మరణలో ఉంచగల మహద్భాగ్యం అది.

...

దేవిప్రియ ఇప్పటి కవిత్వం 'ఇం..కొకప్పుడు'లోకి తలదూర్చాను. ఆయన చెప్పుకున్నట్టు నిజంగా అది ఆయన ఇప్పటి కవిత్వం. 2014 దేవిప్రియ జీవితంలో రెండు కల్లోలాలు తెచ్చిపెట్టింది. ఒకటి అంతఃకల్లోలమైతే, ఇంకొకటి బాహ్యకల్లోలం. మొదటిది వ్యక్తిగతం. అంతవరకు తన పక్కనే ఉన్న జీవనసహచరి కన్నుమూయడం, అరవై అయిదేళ్ళ వయసులో ఆయనను ఎటు అడుగువేయాలో తోచని నాలుగురోడ్ల కూడలిలో దిక్కుతోచని అయోమయస్థితిలో ఒంటరిగా నిలబెట్టింది. ఆ ఒంటరితనపు దిగుళ్లు, గుబుళ్ల అభివ్యక్తి ఈ సంపుటి అంతటా పరచుకుంది. ఆ ఒంటరితనం విధించిన అంతర్ముఖత్వం జీవితాన్ని కొత్తగా అర్థం చేసుకునేవైపు, కొత్త నిర్వచనాలు చెప్పుకునే వైపు, చిన్న చిన్న మాటలలో అనంతార్థాలను నిక్షేపించేవైపు నడిపించి కవిత్వంలో విషాదాన్ని భయవిహ్వలతను నింపుతూ గుండెల్ని మెలితిప్పుతూనే దానికి కొత్త లోతునిచ్చింది. లోతునే కాదు, అందుకు తగిన నుడికారాన్నీ ఇచ్చింది. రెండవ కల్లోలం కవిగతం. అది కవులు, కళాకారులతోపాటు బుద్ధిజీవుల భావప్రకటనా స్వేచ్ఛకు కూడా మరణశాసనం సిద్ధమవుతున్నదా అన్న భయ సందేహాలను రేకెత్తించిన సంవత్సరంకూడా. ఆ భయగ్రస్తతనుకూడా దేవిప్రియ కవిత్వం వ్యక్తీకరించింది. అసలు సంపుటి మొదలే 'భయప్రాయం' అనే కవితతో.

అరవై అయిదేళ్ళవరకూ తనతోఉండి, తనులేని స్థితిని ఊహలోకికూడా రానివ్వని అర్థాంగి హఠాత్తుగా కన్నుమూశాక ఇక మిగిలింది అంతా భయప్రాయమే. గాలి బిగదీయకముందే ఊపిరి ఆగిపోతున్నట్టు అయిపోతుంది. ఊగుతున్న నీడలేవో మీద తూలిపడుతున్నట్టు, ఎన్నడూ చూడని రంగులేవో తన ముందు చిందులేస్తున్నట్టు, ఎప్పుడూ ఊహించని ఉప్పెన యేదో పక్కన ఎక్కడో పొంచి ఉన్నట్టు అనిపిస్తుంది. జంకెరగని నడక ఇప్పుడు కొత్తగా తడబడుతుంది. ఇది మరొక మరణమేమో లేక మరో జననమేమో అనిపిస్తుంది.

మాడభూషి శ్రీధర్

బహుముఖ సంగమం

సమాజానందస్వామి, రన్నింగ్ కామెంటరీ అంటే చాలు దేవిప్రియ గుర్తు కొస్తాడు. పత్రికారచన కవితా రచన ఇక్కడ సంగమిస్తాయి. ఇదొక కొత్త ఒరవడి.

దేవిప్రియ వ్యంగ్య రచయిత, సుప్రసిద్ధ కవి, సీనియర్ జర్నలిస్టు. ఆయన రచించిన గాలిరంగు కవితాసంపుటికి ఈ ఏడాది కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం రావడం ఒక మైలురాయి. అవార్డు రాకపోయినా దేవిప్రియ గొప్పకవే. కాకపోతే అవార్డు రావడం ఆయన రచనల గాంభీర్యాన్ని గుర్తు చేసుకోవడానికి, మిత్రులు అభిమానులు కలిసి మాట్లాడుకోవడానికి అవకాశం, దేవిప్రియ కవితలను మరోసారి చదువుకునే సందర్భం.

సీరియస్ వార్తలతో గంభీరంగా ఉండే దినపత్రికల్లో ఆహ్లాదకరమైన మార్పు అందించేవి కార్టూన్లు. దానికితోడుగా ఉదయంలో దేవిప్రియ వాక్ చురకలూ ఉండేవి. ఏరోజు వచ్చే వార్తలపై ఆరోజు సునిశితమైన విమర్శలతో చురకలు పెడుతూ సాగే రన్నింగ్ కామెంటరీని ఆయనే ప్రారంభించారు. అద్భుతంగా దశాబ్దాలపాటు నడిపారు.

మొదటిసారి ఇండియా ప్రపంచ క్రికెట్ కప్పు గెలిచినప్పుడు...

"వరసపెట్టి వదలగొట్టి
అరివీరుల తుప్పు
మన క్రికెట్టు సాధించిందోయ్
ఘన ప్రపంచ కప్పు"

అని ప్రశంసించడం నాకు ఇంకా గుర్తుంది.

దేవిప్రియకన్న పదునుగా ఈ రన్నింగ్ కామెంటరీ రచించడం సాధ్యం కాదనిపిస్తుంది. ఆయన సాహితీసేవ దాదాపు అరశతాబ్దానికి చేరువలో ఉంది. దేవిప్రియ

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Bahumukha

* * *